

CZU: 316.644:618.4(498)

REPREZENTAREA SOCIALĂ A NAȘTERII ÎN CONTEXT ROMÂNESC*Ionela-Mariana DARCACI, Andrei-Lucian MARIAN, Camelia SOPONARU**Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași*

Studiul își propune să exploreze o serie de factori care influențează formarea reprezentării sociale (RS) a nașterii în context românesc. Pornind de la acest obiectiv, ne-am propus să răspundem la următoarea întrebare: în ce măsură genul biologic, prezența vs. absența copiilor în/din cuplu, manipularea experimentală printr-un text pozitiv vs. negativ influențează formarea RS a nașterii la români? Astfel, cercetarea de față implică un design comparativ și masoară dimensiunea afectivă a reprezentării sociale a nașterii. Participanții la studiu au fost subiecți de gen feminin și masculin, căsătoriți și necăsătoriți, manipulați experimental printr-un text pozitiv sau negativ.

Rezultatele au relevat faptul că: variabilele prezența copiilor în familie și manipularea experimentală au avut un efect principal asupra formării RS a nașterii, în timp ce variabila genul biologic nu a jucat un rol la fel de important în formarea reprezentării sociale a nașterii. Indiferent de gen, subiecții care au copii au prezentat afecte mai pozitive privind RS a nașterii, comparativ cu subiecții care nu au copii. Pe de o parte, tipul de manipulare (pozitiv vs. negativ) a avut un efect semnificativ asupra variabilei dependente, comparativ cu grupul de control, iar, pe de altă parte, influențe semnificative s-au regăsit mai cu seamă în rândul subiecților care nu au copii. Subiecții din condiția manipulare pozitivă au prezentat afecte pozitive semnificativ mai ridicate în ceea ce privește RS a nașterii comparativ cu subiecții din condiția manipulare negativă.

Cuvinte-cheie: reprezentare socială, naștere, afecte pozitive, afecte negative.

SOCIAL REPRESENTATION OF THE BIRTH IN ROMANIAN CONTEXT

The study proposes to explore a range of factors that influence the formation of social representation (SR) of birth in the Romanian context. Based on this goal we set out to answer the following question: to what extent the biological gender, the presence vs. absence of children into/from the couple, the experimental manipulation through a positive vs. negative texts influence the formation of SR of the birth of the Romanians? Thus, the present research involves comparative design and measuring the affective dimension of SR. Participants in the study were female and male, married and unmarried subjects, experimentally manipulated by positive or negative texts.

The results showed that presence of children in the family and experimental manipulation variables had a main effect on the formation of social representations of birth, while biological gender did not play an important role in shaping the social representation of the birth. Regardless of gender the subjects who have children presented more positive affects about SR of birth than subjects who don't have children. On the one hand, the type of manipulation (positive vs. negative) had a significant effect on the dependent variable compared with control group. On the other hand, a significant influence was found rather at subjects who don't have children. Subjects from positive manipulation condition presented significantly higher positive affects in terms of social representation of birth compared with subjects under the condition of negative manipulation.

Keywords: social representation of birth, positive affection, negative affection.

1. Premise teoretice**1.1. O introducere în teoria reprezentărilor sociale**

Titlul de promotor al Teoriei reprezentărilor sociale i se atribuie lui S.Moscovici, odată cu publicarea volumului *La psychanalyse, son image et son public* [1], locul în care este folosit pentru prima dată conceptul de „reprezentare socială”. Ulterior s-au evidențiat și alți reprezentanți ai psihologiei sociale, precum J.-Cl. Abric, W.Doise, D.Jodelet, prin studierea incidenței structurii sociale în elaborarea unei reprezentări [2], analiza dinamică a reprezentării și a caracteristicilor sale structurale în relație cu practicile sociale [3] și examinarea rolului regulator al reprezentării asupra interacțiunilor sociale în care intervin într-un mediu dat [4]. Acești autori au fost urmași de mulți alții, având în vedere că numărul de volume și articole publicate pe această temă sunt de ordinul miilor.

La nivel internațional, din multitudinea de lucrări publicate pentru a fructifica acest domeniu amintim: *RS a leadership-ului* [5], *RS a banilor* [6], *RS a genului* [7], *RS a dezvoltării copiilor* [8], *RS a lui Dumnezeu* [9], *RS a universului* [10].

În România, conceptul de RS a apărut după 1990 și a fost utilizat în cadrul unui manual de psihologie socială, publicat la Iași [11], urmat ulterior de alte lucrări [12], precum și teze de licență, masterat sau doctorat. Așadar, o serie bogată de studii au fost realizate pentru a îmbogați acest context pe o tematică cât se poate de vastă. La nivel național s-au efectuat studii care au analizat: *RS a sistemului Bologna* [13], *RS și memoria socială* [14], *RS a nașterii* [15], *RS a puterii* [16], *RS a persoanei cu dizabilități* [17]. În ceea ce privește studiul RS în spațiul românesc, A.Neculau a reprezentat „rampa de lansare” a RS, fiind o sursă puternică de inspirație pentru numeroși scriitori și cercetători din domeniul psihologiei sociale.

Potrivit lui S.Moscovici, sunt necesare trei condiții pentru apariția unei RS:

1. Dispersia informației privind obiectul reprezentării. Accesul dificil la informații cu adevărat utile pentru cunoașterea obiectului favorizează transmiterea cunoștințelor în mod indirect și apariția distorsiunilor.
2. Poziția specifică a grupului față de obiectul reprezentării. Aceasta determină interesul pentru anumite aspecte ale obiectului și dezinteresul pentru altele, ceea ce împiedică formarea unei viziuni globale.
3. Necesitatea oamenilor de a produce conduite și distorsiuni coerente în legătură cu un anumit obiect pe care îl cunosc destul de puțin, indivizii având tendința de a acoperi zonele de incertitudine din cunoștințele lor, favorizându-se astfel adeziunea indivizilor la opiniile dominante ale grupului.

Abric [17] propune o divizare a RS în două componente, și anume: una *cognitivă* și una *socială*. Componenta *cognitivă* presupune implicarea unei „texturi psihologice” ce se supune regulilor care guvernează procesele cognitive, iar componenta *socială* reprezintă o activare a proceselor cognitive și este direct determinată de condițiile sociale în care se elaborează sau se transmite o reprezentare (Curelaru, 2006). O altă abordare, după modelul structurii Eu-lui, este modelul care cuprinde trei dimensiuni: componenta cognitivă, componenta afectivă și componenta comportamentală. Prima dintre acestea este fundamentată de faptul că RS constituie o plajă de cogniții împărtășite de membrii unei populații, iar prin relaționarea acestor cogniții se formează o schemă cognitivă de bază. În ceea ce privește componenta afectivă, aceasta se formează prin procesele de obiectificare* și ancorare. Obiectificarea presupune transformarea unui concept abstract într-o imagine familiară sau într-un „nod figurativ” [18]. Mai exact, se produce un fenomen de simplificare sub impactul unei presiuni informaționale, deoarece teama de necunoscut produce o stare de disconfort pentru indivizi care au nevoie de claritate informațională. Ancorarea presupune transferarea în rețeaua categoriilor pe care le cunoaștem ca ceva ce este „străin și perturbator” prin „compararea acestui nou element cu paradigma unei categorii considerată potrivită” [19]. După apariția noii informații aceasta este confruntată cu o schemă categorială, apoi este acceptată, respinsă sau resemnificată de rețeaua proprie de categorii ale unei persoane.

Teoria nucleului a fost propusă de J.-Cl. Abric, care a preluat sintagma „nucleu figurativ” folosită de S.Moscovici, punându-se accent pe organizarea internă a RS. În timp conceptul de *nucleu central* a fost înlocuit de o *zonă centrală*, apoi de un *sistem central*, cel din urmă considerându-se că ilustrează cel mai bine faptul că elementele situate în cadrul unei reprezentări sunt structurate. În jurul acestui *nucleu central* (stabil, coerent) se creionează un *sistem de elemente periferice*, care poate fi definit ca un „mediator” între nucleu și mediu și care atenuează presiunile externe. Acesta este alcătuit din elemente „mult mai flexibile și mai fluctuante, puternic contextualizate și ancorate în experiența subiectivă a indivizilor, conținând informații selecționate și interpretate, judecăți legate de obiectul reprezentării, credințe și stereotipuri” [20].

Nucleul central, în funcție de natura obiectului reprezentat, prezintă două dimensiuni: *dimensiunea funcțională*, în care elementele constitutive ale nucleului central au importanță în realizarea unor sarcini și *dimensiunea normativă*, unde elementele nodului central sunt vizibil marcate de atitudinile, stereotipurile și/sau de emoțiile puternice față de un obiect social [21]. Plecând de la această descriere, sunt identificate două tipuri de elemente care alcătuiesc nucleul central, și anume: elemente *funcționale* și elemente *normative*. Abric [22] susține că „la baza nucleului central stă procesul de activare ale elementelor”. Chiar dacă este stabil, structura sa se modifică odată cu natura contextului în funcție de raportul normativ-funcțional, ceea ce implică utilizarea unor elemente mai frecvent în anumite condiții.

Pornind de la teoria nucleului central, începând cu anul 1992, Ch.Guimelli și M.-Louis Rouquette [23] au elaborat modelul SCB (schema cognitivă de bază), care descrie relațiile dintre elementele unei RS. Autorii consideră că subiectul ideal, optimal, care funcționează ca un computer și elaborează raționamente impecabile

* În literatură psihologică românească se mai întâlnește și termenul de *obiectivare*.

bile din punct de vedere logic, este înlocuit de un subiect efectiv, real, care face apel la o logică naturală, iar înțelegerea gândirii subiectului efectiv în câmpul reprezentărilor sociale este posibilă prin aprofundarea studiului modelului schemei cognitive de bază.

De-a lungul timpului, RS a fost cel mai controversat concept ce a fost formulat în psihologia socială [24]. Unul dintre motive fiind modul în care a fost privit scopul psihologiei sociale de către S.Moscovici, care considera că psihologia socială ar trebui să se focalizeze pe studiul reprezentărilor, ideologiei și comunicării. De asemenea, D.Jodelet [25] a susținut faptul că teoria reprezentărilor sociale este o abordare a tuturor problemelor aflate la intersecția dintre psihologia socială și alte științe. O serie de critici au fost aduse asupra consensului și nivelului la care reprezentarea este împartășită. Potrivit lui Moscovici, în universul consensual „individul este antrenat într-o lume cu sens și scop dominată de un consens, în care indivizii se simt egali, liberi și fiecare este substituibil aluia” [26]. Pe lângă acest univers, S.Moscovici prezintă un altul, și anume – un univers reificat, în care oamenii sunt izolați, au roluri clar definite, care se supun normelor. Unii cercetători consideră universul consensual ca fiind ambiguu și neclar, iar acest lucru a adus, implicit, neplăceri susținătorilor acestei teorii.

1.2. Nașterea în context românesc

Istoria a trăit, probabil, una dintre cele mai vechi tabuuri existente în societatea românească, și anume – nașterea, fiind o experiență specific feminină, intimă și, prin urmare, rușinoasă. Un punct de vedere diferit ar fi acela că nașterea este o experiență fundamental socială care înconjoară actul fizic în sine, încărcându-l cu sensuri și ceea ce face parte dintr-un proces mai larg, implicând atât bărbații, cât și femeile. Astfel, actorii și instituțiile implicate nu se limitează la mama și personalul medical, dar implică, de asemenea, soțul și familia în sine ca o rețea de interacțiuni umane [27].

Complexitatea fenomenului nașterii nu poate fi despărțită de ideea de cuplu sau, mai ales, de ideea de familie. I.Mitrofan [28] definește cuplul ca fiind „o structură bipolară, de tip bio-psiho-social, bazată pe interdeterminism mutual (partenerii se satisfac, se stimulează, se dezvoltă și se realizează ca individualități biologice, afective și sociale, unul prin intermediul celuilalt)”.

În comunitatea românească tradițională există o evidentă atitudine pozitivă față de femeia care urmează să devină mamă, nașterea fiind văzută ca împlinirea totală a unei familii atât de femei, cât și de bărbați: „Nașterea devine pentru femeie, dar și pentru toți ceilalți membri ai comunității, un prilej de mare bucurie, îndeosebi dacă este vorba despre un băiat, ea este văzută ca o binecuvântare pentru întreaga familie” [29].

De asemenea, un alt motiv de bucurie care este trait de români se datorează perpetuării speciei: „Copiii reprezintă cea mai importantă investiție a vieții noastre, investiția pentru veșnicie” [30].

Raportându-ne la comunitatea actuală, prin prisma afectelor pozitive și negative, nașterea continuă să fie percepută pozitiv de către marea majoritate a populației, românii văzând-o ca pe o mândrie, bucurie, împlinire, scop principal al vieții de familie. Făcând analogie cu psihologia socială, un cuplu devine familie abia după apariția primului copil, iar această denumire aduce cu sine și un statut social, și anume – de părinte, iar mulți oameni doresc să capete acest statut.

Chiar dacă este percepută pozitiv, odată cu tranziția de la tradiție la modernitate numărul nașterilor, atât în context național, cât și la nivel european, sunt în scădere. Conform unui studiu realizat în anul 2009, fertilitatea la nivelul UE este de 1,52 copii per femeie, cea mai ridicată valoare fiind întâlnită în Islanda (2,08), cea mai scăzută în Slovacia (1.24), alături de România, care are un nivel puțin mai ridicat (1,31). Valoarea cea mai scăzută a fertilității în România a fost întâlnită în anul 2002 (1,26). Vârsta medie la naștere la nivelul UE în anul 2006 este de 30,17 ani, cea mai ridicată valoare se regăsește în Liechtenstein (31,3 ani), iar cea mai scăzută în România și Bulgaria (26,85 ani) [31].

În ceea ce privește situația României, numărul ideal de copii este de 2,30 (cel real fiind de 2,20), iar în rândul tinerilor, 18-34 ani, este de 1,94 (cel real fiind de 1,61). Aceste valori scăzute ar putea fi puse pe seama factorului economic (30% din populația României consideră că un copil e prea costisitor) sau a factorului social (40% din populație se declară îngrijorați pentru viitorul copiilor). O altă explicație ar putea fi prezența unei serii de factori negativi, cum ar fi: teama de a nu apărea complicații la naștere, problema creșterii în greutate a mamelor odată cu perioada gravidității, problemele financiare, durerea, depresiile postpartum, noi responsabilități, disconfort, motive pentru care o parte din populație (mai ales din mediul urban) amână sau renunță la perioada gravidității.

Afectele negative sunt întâlnite mai cu seamă în rândul tinerilor care, deși implicați în relații serioase, se concentrează mai mult pe planul profesional, unii dintre ei considerând nașterea unui copil un impediment în dezvoltarea lor profesională. O posibilă explicație a acestor afecte negative ar putea fi influența societății și centrarea excesivă pe planul profesional, în detrimentul celui personal, amânare care se prelungește până în jurul vârstei de 30 de ani, după această vârstă producându-se o modificare în raportul profesie-familie. Cercetările au demonstrat că există o dorință de recuperare a fertilității, iar din acest motiv vârsta nașterii de rang 2 și 3 crește până la 30-35 de ani.

Deoarece există o tendință de amânare a căsătoriilor, în anul 1998 [32] 23% din copiii născuți vii au fost în afara căsătoriei. Dintre aceștia trei sferturi au mame cu vârsta sub 25 de ani, iar în cele mai multe cazuri aceștia rămân în îngrijirea mamei. Sunt întâlnite și situații în care tații își cresc singuri copiii, însă aceste situații sunt de patru ori mai rare decât în cazul femeilor. O explicație a acestui fenomen poate fi dată de legislație, care susține că obligația de întreținere a copiilor este absolută în cazul femeilor, fiind susținută în același timp și de tradiție.

În urma unui sondaj de opinie referitor la responsabilitățile părinților, răspunsul dominant, de 71%, indică faptul că ambii părinți sunt responsabili, rezultat care este diferit de realitatea concretă în care mama (de cele mai multe ori) este cea responsabilă de îngrijirea și educația copiilor, chiar dacă societatea atribuie teoretic rolurile de gen aproape asemănător, 53% din subiecți consideră că femeile sunt mai competente.

Aceste rezultate contradictorii pot fi explicate nu printr-o tendință de fațadă a celor implicați în studiu, ci, mai degrabă, prin studierea a două raporturi de putere. Unul dintre ele este raportul de putere dintre bărbați și femei, iar celălalt este raportul dintre părinți și copii. Raportându-se la drepturile egale care le au asupra copiilor, bărbații asociază aceste drepturi cu nivelul de implicare în îngrijirea și educația copiilor.

O altă explicație poate fi procesul de socializare care se impune femeilor încă de la vârste mici, prin învățarea unor activități „feminine” și, pe de altă parte, impunerea bărbaților să-și inhibe anumite competențe în aceste domenii (îngrijirea și educarea copiilor).

2. Metodologie

2.1. Obiectivul cercetării

Obiectivul principal al studiului este de a analiza o serie de factori care ar putea influența formarea RS a nașterii și de a creiona structura nucleului central și a celui periferic ce corepund acestei reprezentări. De asemenea, am urmărit influența textelor manipulative elaborate în urma analizei tematic-categoriale pe baza opiniilor simțului comun.

2.2. Lotul de subiecți

La prima fază de pretestare a instrumentului au participat 32 de subiecți (14 bărbați și 18 femei), 20 din mediul urban și 12 din mediul rural, cu vârste cuprinse între 20 și 37 de ani, 15 căsătoriți și 17 necăsătoriți, dintre care 12 au copii și 20 nu au copii.

La studiul propriu-zis au participat 244 de subiecți, dintre care 112 de gen masculin (45,9%) și 132 de gen feminin (54,1%), cu vârsta cuprinsă între 19 și 56 de ani, media de vârstă fiind de 29,40 de ani. Dintre aceștia 197 sunt din mediul urban (80,7%) și 47 din mediul rural (19,3%), nivelul de studii predominant este cel universitar (53,3%), fiind urmat de cel liceal (20,1%), apoi de cel postuniversitar (15,2%), cel postliceal (10,2%), iar în final de cel gimnazial (1,2%).

În ceea ce privește prezența copiilor în familie/cuplu, 123 dintre subiecți (50,4%) sunt părinți, iar 121 (49,6%) nu sunt părinți. Dintre aceștia, 120 sunt căsătoriți (49,2%) și 124 sunt necăsătoriți (50,2%).

Din numărul total de subiecți manipularea experimentală a fost aplicată în următoarele proporții: manipulare pozitivă 97 de subiecți (39,8%), manipulare negativă 97 de subiecți (39,8%), iar în grupul de control au fost 50 de subiecți (20,4%).

Subiecții care au copii au fost, în mare parte, colectivul de părinți a două clase primare (clasa a II-a și clasa a IV-a), de la Școala nr.7 „Octav Bancilă” din Botoșani, cu clasele I-VIII. Grupul care nu au copii a fost compus din studenți ai Universității Al.I. Cuza din Iași înscriși la diverse facultăți (Facultatea de Matematică, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Facultatea de Educație Fizică și Sport, FEEA), precum și la alte universități din Iași sau din alte localități din România, cu precizarea că toți sunt de origine din zona nord-estică.

Atât subiecții care au copii, cât și cei care nu au, sunt implicați în relații serioase, subiectul nașterii având un impact semnificativ pentru ei.

Modalitățile de colectare a rezultatelor au fost de mai multe feluri. Pentru pretestarea instrumentului am efectuat o colectare frontală, prin supraveghere directă a subiecților pe parcursul completării chestionarului. În ceea ce privește cercetarea propriu-zisă, colectarea datelor s-a efectuat prin supraveghere directă, prin completare pe internet și prin intermediari.

Participarea la acest studiu a fost fără vreo remunerație, subiecții semnând un consimțământ liber exprimat, în urma căruia au fost asigurați că datele personale sunt strict confidențiale și vor fi utilizate doar în scopul cercetării.

2.3. Procedura de cercetare

Pentru a atinge obiectivul acestui studiu am ales o cercetare cantitativă, prin care s-a investigat măsura în care anumiți factori pot influența RS a nașterii.

Pentru a măsura variabila dependentă, care este operaționalizată prin dimensiunea afectivă (afecte pozitive și negative), conform modelului ce cuprinde cele trei componente: cognitivă, afectivă și comportamentală [33], am urmat următorii pași:

În primă fază s-a realizat pretestarea ce a constat în metoda asociativă. Unui număr de 41 de subiecți (27 de femei și 14 bărbați, dintre care 15 părinți și 26 fără copii) li s-a oferit un cuvânt stimul, și anume – *nașterea*, apoi au fost rugați să precizeze primele cinci cuvinte/expresii care le vin în minte atunci când se gândesc la naștere și să le ordoneze pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 – mai puțin important, iar 5 – foarte important), în funcție de importanța pe care o acordă acestor cuvinte/expresii. Rezultatele subiecților au fost analizate, calculată analiza de frecvență și apoi operaționalizate în trei categorii, și anume: afecte pozitive, afecte negative și altele.

În a doua fază, în urma analizei de frecvență, pe baza cuvintelor care aveau un rang ridicat (pastrând echilibrul dintre afectele pozitive și cele negative), am construit chestionarul cu 30 de itemi, care inițial a fost pretestat pe 32 de subiecți, apoi a fost restructurat și testat pe 244 de subiecți, având forma finală de 22 de itemi.

În a treia fază s-au construit cele două texte pentru manipulare. Inițial, un număr de 30 de subiecți (15 bărbați și 15 femei, dintre care 15 părinți și 15 fără copii) au fost rugați să relateze în câteva fraze părerea personală despre naștere. Ulterior s-a utilizat metoda analizei categoric-tematică simplă, după cum urmează: Pentru început, împărțirea în unități semantice cu sens, apoi codarea lor, după aceasta s-au stabilit categoriile, temele, specificanții și frecvențele, iar pe baza analizei de frecvență s-au extras cuvintele/expresiile care descriau afecte negative sau pozitive, cele mai utilizate de către subiecți. Odată extrase, aceste sintagme au fost îmbinate în două texte care, ulterior, au fost analizate de către 12 experți.

2.4. Instrumente

Pentru a măsura RS a nașterii am construit un chestionar din 30 de itemi, din care am mai renunțat după pretestare la 8, iar chestionarul final are 22 de itemi. După pretestare am obținut un Alpha Crombach de 0,74, iar după testare coeficientul de consistență internă este de 0,77.

Chestionarul măsoară dimensiunea afectivă, care este divizată în afecte pozitive și afecte negative. Afectele pozitive sunt definite ca „sumă de trăiri cu conținuturi polarizate pozitiv”. Exemplu: „*Mă simt fericit/ă atunci când mă gândesc la nașterea copilului/copiilor mei*”, „*Pentru mine a avea un copil/copii reprezintă o realizare*”, „*Când mă gândesc la naștere, o vad ca pe un moment unic*”, „*Nașterea unui copil este o dovadă de dragoste*”, „*Pentru mine nașterea înseamnă curaj*”.

Afectele negative, definite ca „sumă de trăiri cu conținuturi polarizate negativ”, au fost evidențiate în următorii itemi: „*Nașterea reprezintă multă durere*”, „*Un nou-născut aduce cu sine multe nopți nedormite*”, „*Venirea pe lume a unui copil diminuează ieșirile în oraș*”, „*Nașterea implică cheltuieli financiare ridicate*”, „*Momentul nașterii este încarcat de stres*”.

Pentru tipul de manipulare am construit două texte, unul pozitiv și unul negativ, în urma unei analize categoric-tematice. Aceste texte au fost analizate de către 12 experți care au identificat cuvintele/conceptele care nu evidențiau unul din cele două afecte testate.

Exemplu: „*În cele ce urmează, vă rugăm să completați un chestionar despre naștere, raportându-vă la propria persoană. Pentru a înțelege mai ușor acest concept, vă rugăm să citiți cu atenție următoarea descriere:*

Manipulare pozitivă: „*Nașterea reprezintă procesul, nemaipomenit, de a da viață, prin care este împlinit rodul dragostei care unește un cuplu/o familie. Acest moment important este încununat cu o bucurie intensă, cu un sentiment de autoîmplinire prin care se atinge culmea fericirii umane. Acest moment unic este absolut fascinant, plin de iubire și nu poate fi descris în cuvinte.*

De asemenea, perpetuarea neamului reprezintă un motiv de celebrare a noului membru al societății, motivul de a trăi și evolua pe pamânt, prin care se capătă statutul de părinte.

Moment de încărcătură emoțională puternică, nașterea reprezintă izvorul vieții, miracolul naturii, sursa de fericire care aduce împlinire unei familii, prin care se transmit obiceiuri, concepții, valori",

Manipulare negativă: „Nașterea este cea mai dureroasă și traumatizantă experiență umană, prin care se produc schimbări fizice și psihice majore atât la mama, cât și la făt. Aceasta implică frică, stres, disconfort, o atenție medicală sporită, pe care nu toată lumea și-o poate permite.

Având în vedere că perioada gravidității are ca urmare negativă luarea în greutate a unui număr mare de kilograme, care, de multe ori, nu mai pot fi date jos, numeroase femei amână sau renunță la această experiență.

De asemenea, din cauza costurilor ridicate, a riscurilor, nașterea este privită ca fiind o etapă înfricoșătoare care necesită o asumare bruscă a unor responsabilități, o maturizare forțată. În cazul celor care hotărăsc să aibă copii, aceștia se confruntă cu schimbări majore în viața de familie, nopți nedormite, o responsabilitate imensă pe umeri, distanțare între parteneri, deoarece atenția este acordată în mare parte copilului/copiilor, restrângerea libertății”.

2.5. Rezultate

Într-o primă etapă a studiului, conform analizei de frecvență, au reieșit 84 de cuvinte și expresii care descriu termenul de *naștere*, ulterior s-au eliminat termenii care erau sinonime și s-au stabilit categoriile pentru operaționalizarea variabilei dependente. Pentru dimensiunea afecte pozitive s-au stabilit 18 termeni, iar pentru dimensiunea afecte negative s-au stabilit 10 termeni. Apoi valorile s-au așezat în funcție de frecvență și s-a acordat un rang de apariție de la frecvența cea mai ridicată până la cea mai scăzută. În a doua etapă s-a calculat un rang al importanței pe care au considerat-o subiecții. În a treia etapă, având la dispoziție cele două ranguri, am format rangul frecvenței încrucișat cu cel al importanței, după cum urmează:

Frecvența	Rangul	
	Rang înalt al importanței	Rang scăzut al importanței
Frecvență ridicată	Durere, viață nouă, iubire, bucurie, fericire Elementele centrale	Realizare, griji, perpetuarea speciei, familie, bani, responsabilitate Statut ambiguu
Frecvență scăzută	Familie, minune, nopți nedormite, dragoste, miracol, împlinire Statut ambiguu	Năzuință, stres, neplăceri, chin, luare în greutate, petrecere, curaj, nerăbdare, speranță, priorități, frică Elemente periferice

Având la dispoziție aceste informații, putem schița în cele ce urmează structura nucleului central (durere, viață nouă, iubire, fericire, bucurie) și a sistemului periferic (curaj, nerăbdare, speranță, priorități, frică, luare în greutate, năzuință, stres, neplăceri). Sistemul periferic este cel care face legătura dintre elementele nodului central și exterior.

A doua parte a cercetării a constat în verificarea ipotezelor de cercetare elaborate care și-au dorit să evidențieze legătura dintre variabile, gradul de interacțiune a acestora, precum și măsura în care influențează reprezentarea socială a nașterii.

Ipoteza generală a acestui studiu susține că prezența copiilor în familie, genul biologic și manipularea experimentală influențează formarea RS a nașterii. Pentru a testa această ipoteză s-a folosit analiza de varianță Anova Univariate. Ipoteza generală este confirmată parțial, în ceea ce privește efectul principal al variabilei prezența copiilor în familie [F(1,243)=22,136, p=0,001<0,050] și al variabilei manipulare experimentală [F(2,243)=3,082, p=0,048<0,050], neexistând niciun efect principal în cazul variabilei gen biologic [F(1,243)=0,678, p=0,382>0,050]. De asemenea, între cele 3 variabile nu există un efect de interacțiune asupra RS a nașterii [F(2,243)=0,972, p=0,380>0,050]. Analizând rezultatele ipotezei generale, care este confirmată parțial, în ceea ce privește existența unui efect principal al variabilei prezența copiilor în familie și al variabilei manipulare experimentală asupra RS a nașterii și neexistența unui efect principal al variabilei genul biologic, am elaborat următoarele explicații. Faptul că variabila genul biologic nu are un efect asupra

variabilei dependente (deși sunt studii care demonstrează contrariul), acest rezultat poate fi explicat prin existența a două raporturi de putere: unul părinte-părinte, iar celălalt părinte-copil, care sunt asociate eronat. Dat fiind faptul că bărbații și femeile au aceleași drepturi asupra copiilor, acest lucru este transferat și în ceea ce privește nivelul de implicare în viața copiilor, implicit al nașterii.

Efectul principal al variabilei prezența copiilor în familie poate fi explicat de faptul că instinctul parental este activat odată cu nașterea primului/primilor copii în familie; astfel, persoanele care au copii prezintă afecte semnificativ mai pozitive în ceea ce privește nașterea. Persoanele care nu au copii se concentrează mai mult pe sferă profesională, considerând prezența copiilor în familie o responsabilitate suplimentară ce le-ar reduce din timpul liber. De asemenea, conform datelor, factorul social își pune amprenta asupra afectelor negative, 40% din populația care nu are copii declarându-se îngrijorată pentru viitorul unui eventual copil.

Un alt motiv al afectelor negative predominante la persoanele fără copii îl reprezintă amânarea vârstei primei nașteri, care se prelungește până în jurul vârstei de 30 de ani, iar subiecții fără copii care au participat în acest studiu se încadrează sub această vârstă. În ceea ce privește variabila manipulare experimentală, această modalitate experimentală de producere a emoțiilor se bazează pe crearea unei situații sociale extreme în condiții normale. Efectul principal al variabilei manipulare experimentală poate fi explicat din perspectiva psihologiei cognitive, textele fiind o tehnică explicită care activează fie afectele pozitive, fie afectele negative ale subiecților. O altă explicație a acestui rezultat poate fi și faptul că afectele pot fi mai ușor influențate decât cognițiile, care au o structură mai fermă.

Raportându-ne la prima ipoteză specifică, aceasta susține faptul că există diferențe semnificative în RS a nașterii la femei și bărbați pe fondul prezenței în familie a copiilor. Pentru a testa această ipoteză s-a folosit testul T pentru eșantioane independente, comparându-se mediile subiecților care au sau nu copii cu mediile subiecților de gen masculin și feminin. Această ipoteză este confirmată parțial analizând rezultatele testului T și observând că atât subiecții de gen masculin [$t(110)=-5,036$, $p=0,001<0,050$], cât și cei de gen feminin [$t(130)=-3,244$, $p=0,001<0,050$] care au copii prezintă existența unor afecte semnificativ mai pozitive decât cei care nu au copii. O explicație a acestui rezultat ar putea fi faptul că persoanele care nu au copii sunt centrate pe alte activități, care le diminuează importanța acordată nașterii/copiilor, comparativ cu cele care sunt direct implicate inițial în procesul nașterii, ulterior în procesul creșterii copiilor.

A doua ipoteză specifică susține faptul că variabilele prezența copiilor în familie și manipulare experimentală au efecte de interacțiune semnificative asupra RS. Pentru a testa această ipoteză s-a folosit One Way Anova, comparându-se atât pe orizontală, cât și pe verticală mediile nivelurilor variabilelor independente implicate în această ipoteză. Această ipoteză s-a infirmat, neexistând niciun efect de interacțiune a variabilelor prezența copiilor în familie și tipul de manipulare asupra RS a nașterii [$F(2,243)=1,395$, $p=0,250>0,050$].

Conform comparației pe orizontală (G1-G2-G3, G4-G5-G6), în ceea ce privește diferențele de medii, există o diferență semnificativă între media subiecților din grupul manipulare pozitivă și din grupul manipulare negativă în condiția absența copiilor [$F(2,118)=3,550$, $p=0,034<0,050$], în sensul că subiecții din condiția manipulare pozitivă prezintă afecte semnificativ mai pozitive comparativ cu cei din condiția manipulare negativă [$M_{poz.}-M_{neg.}=6,258$, $p=0,034<0,050$]. În ceea ce privește condiția prezența copiilor, nu există diferențe semnificative între diferențele de medii ale nivelurilor variabilei manipulare experimentală [$F(2,0120)=1,776$, $p=0,175>0,050$].

Raportându-ne la analiza pe verticală, în urma aplicării testului T pentru eșantioane independente s-au obținut următoarele rezultate: (1) în condițiile manipulare pozitivă [$t(95)=-3,535$, $p=0,001<0,050$] și manipulare negativă [$t(95)=-6,684$, $p=0,001<0,050$], subiecții care au copii prezintă afecte pozitive semnificativ mai ridicate în ceea ce privește RS a nașterii, spre deosebire de cei care nu au copii; (2) în condiția grup de control [$t(48)=-1,070$, $p=0,290>0,050$], indiferent de prezența și absența copiilor, nu există diferențe semnificative asupra RS ale nașterii.

A treia ipoteză specifică susține că există diferențe semnificative între media rezultatelor subiecților de gen masculin din condiția manipulare pozitivă și media rezultatelor subiecților de gen masculin din condiția manipulare negativă. Pentru analiza acestei ipoteze s-a utilizat One Way Anova și s-a analizat diferența dintre media rezultatelor subiecților de gen masculin din cele două condiții experimentale. Conform rezultatului, această ipoteză se infirmă [$F(2,109)=1,787$, $p=0,172>0,050$] și media [$M_{poz.}-M_{neg.}=5,06$, $p=0,210>0,050$], rezultând faptul că nu există diferențe semnificative între media rezultatelor subiecților de gen masculin din condiția manipulare pozitivă și media rezultatelor subiecților de gen masculin din condiția manipulare negativă.

Având în vedere a patra ipoteza specifică, aceasta susține că există diferențe semnificative între media rezultatelor subiecților de gen feminin din condiția manipulare pozitivă și media rezultatelor subiecților de gen feminin din condiția manipulare negativă. Pentru analiza acesteia s-a utilizat din One Way Anova diferența dintre media subiecților de gen feminin din cele două condiții experimentale. Rezultatul relevă faptul că ipoteza se infirmă [$F(2,129)=2,724$, $p=0,069>0,050$] și [$M_{poz.}-M_{neg.}=5,23$, $p=0,073>0,050$], ceea ce înseamnă că nu există diferențe semnificative între media rezultatelor subiecților de gen feminin din condiția manipulare pozitivă și media rezultatelor subiecților de gen feminin din condiția manipulare negativă.

A cincea ipoteză specifică susține că există diferențe semnificative între media rezultatelor subiecților care nu au copii din condiția manipulare pozitivă și media rezultatelor subiecților care nu au copii din condiția manipulare negativă. Și pentru analiza acestei variabile s-a utilizat One Way Anova, analizând diferența dintre media rezultatelor subiecților care nu au copii din cele două grupuri experimentale. Această ipoteză se confirmă, conform [$F(2,118)=3,550$, $p=0,034<0,050$], reliefând faptul că există diferențe semnificative între media rezultatelor subiecților care nu au copii din condiția manipulare pozitivă și media rezultatelor subiecților care nu au copii din condiția manipulare negativă, în sensul că subiecții din condiția manipulare pozitivă prezintă afecte pozitive semnificativ mai ridicate în ceea ce privește reprezentarea socială a nașterii comparativ cu subiecții din condiția experimentală manipulare negativă. Subiecții din condiția manipulare experimentală negativă prezintă afecte negative semnificativ mai ridicate în ceea ce privește RS a nașterii comparativ cu cei din condiția manipulare pozitivă. Subiecții care nu au copii neavând cu ce să compare textele manipulative, doar cu propria imaginație, s-au lăsat mai ușor influențați de textele manipulative, care pentru ei au avut un efect semnificativ.

Concluzii

După analiza rezultatelor am obținut următoarele rezultate:

Nucleul central este alcătuit din termenii: durere, viață nouă, iubire, bucurie, fericire, iar sistemul periferic este alcătuit din termenii: năzuință, stres, neplăceri, chin, luare în greutate, petrecere, curaj, nerăbdare, speranță, priorități, frică.

Variabilele prezența copiilor în familie și manipularea experimentală au un efect principal asupra formării RS a nașterii, în timp ce variabila genul biologic nu are un efect principal asupra variabilei dependente. În această privință, așteptările noastre sunt parțial confirmate, deoarece ne așteptam ca și variabila genul biologic să aibă un efect principal asupra formării RS a nașterii.

La fel s-a întâmplat și în cazul variabilelor specifice, așteptările noastre fiind parțial confirmate, prima având rezultatul indiferent de gen: subiecții care au copii prezintă afecte mai pozitive privind RS a nașterii, comparativ cu subiecții care nu au copii. Este interesant cum diferențele de gen nu-și pun amprenta în această cercetare.

În ceea ce privește analiza ipotezei specifice numărul doi, aceasta ne oferă rezultate interesante, în sensul că, pe de o parte, tipul de manipulare (pozitiv/negativ) are un efect asupra cercetării comparativ cu grupul de control, iar, pe de altă parte, influențele semnificative se regăsesc în rândul subiecților care nu au copii. Așteptările noastre au fost diferite, considerând inițial că, indiferent de prezența sau absența copiilor în familie, manipularea experimentală va influența RS a nașterii.

Din analiza ipotezei specifice numărul trei a reieșit faptul că, indiferent de tipul de manipulare, subiecții de gen masculin nu prezintă diferențe în reprezentarea socială a nașterii, rezultat ce este opus așteptărilor inițiale.

Ipoteza specifică numărul patru a fost infirmată, rezultând faptul că nu există diferențe semnificative între media rezultatelor subiecților de gen feminin din condiția manipulare pozitivă și media rezultatelor subiecților de gen feminin din condiția manipulare negativă.

Rezultatul analizei statistice a ipotezei numărul cinci, care a fost confirmată, afirmă faptul că există diferențe semnificative între media subiecților care nu au copii din condiția manipulare pozitivă și media subiecților care nu au copii din condiția manipulare negativă, în sensul că subiecții din condiția manipulare pozitivă prezintă afecte pozitive semnificativ mai ridicate în ceea ce privește RS a nașterii comparativ cu subiecții din condiția experimentală manipulare negativă, rezultat la care ne-am așteptat.

Având în vedere că numărul de subiecți se încadrează în condițiile minime pentru extrapolarea rezultatelor (designul experimental este $2 \times 2 \times 2$, iar numărul de subiecți depășește 240), grupurile experimentale fiind echivalente, aceste rezultate pot fi extrapolate la nivelul populației din nord-estul României (în mare parte din județele Iași și Botoșani).

Referințe:

1. Apud CURELARU, M. *Reprezentări sociale*. Iași: Polirom, 2006.
2. ABRIC, J.-Cl. *Reprezentări sociale*. Iași: Polirom, 2006.
3. JODELET, D. *Les représentations sociales*. Paris: PUF, 1989.
4. CAPOZZA, D., ROBUSTO, E. et Busetto, G. *La représentation sociale du leadership*. Italia: Université de Padoue, Département de Psychologie générale, 1999.
5. CAPOZZA, D., ROBUSTO, E., SCOARZA, R. et De CARLO, N.A. *La Représentation Sociale De L'Argent*. Italy: Université de Padoue, Département de Psychologie générale, 1995.
6. DUVEEN, G. The development of social representations of gender. In: *Papers of social representations*, 1993, vol.II, p.171-177.
7. MOLINARI, L. and EMILIANI, F. Structure and fuction of social representations: theories of development, images of child and pupil. In: *Papers on social representations*, 1993, vol.II, p.95-106.
8. LINDEMAN, M. Representing God. In: *Papers on social representations*, 2002, vol.XI, p.1-13.
9. NASCIMENTO-SCHULZE, C.M. Social Representation of the Universe- A Study with Doctors in Human and Natural Science. In: *Papers on social representations*, 1999, vol.8, p.5.1-5.13.
10. NECULAU, A. *Psihologie socială. Aspecte contemporane*. Iași: Polirom, 1996.
11. MOSCOVICI, S. *Urmele timpului. Iluzii românești, confirmări europene*. Iași: Polirom, 2002.
12. CRISTEA, M., ONICI, O., NASTAS, D., HOLMAN, A. și ȚEPORDEI, A-M. Reprezentarea socială a Procesului Bologna: studiu explorativ. În: *Psihologia socială*, 2007, nr.20, p.9-22.
13. CONSTANTIN, T. și DĂNILĂ, O. Reprezentările sociale și memoria socială; similitudini și diferențe. În: *Psihologia socială*, 2006, nr.17, p.141-158.
14. DUMITRU, A., IACOB, L. Trăirea și reprezentarea nașterii: Perspectivă comparativă. În: *Psihologie socială*, 2006, nr.7, p.108-130.
15. IACOB, L., MATEI, D. și BOZA, M. Similitudini și diferențe în reprezentarea socială a puterii. Perspectiva comparativă femei-bărbați. În: *Psihologie socială*, nr.17, p.15-42.
16. BOTOSINEANU, F. *Reprezentarea socială a persoanei cu dizabilități în România. Premise teoretice la un studiu de caz*. Iași: Alfa, 2011.
17. ABRIC, J.-C. *Les représentations sociales: aspects theoretique*. Paris: PUF, 1994.
18. NECULAU, A. *Op. cit.*
19. MOSCOVICI, S. *apud CURELARU, M. Op. cit.*
20. CRISTEA et al. *Op. cit.*
21. *Ibidem.*
22. ABRIC J.- Cl. *Op. cit.*
23. *Apud CURELARU, M. Op. cit.*
24. BILLING, M. *Studing the thinking society: Social RepreresationS, rhetoric and attitude*. Oxford: Oxford University Press, 1993, p.39-61.
25. JODELET, D. *Op. cit.*
26. CURELARU, M. *Op. cit.*
27. MIROIU, M.și DRAGOMIR, O. *Nașterea. Istoriei trăite*. Iasi: Polirom, 2010.
28. *Apud VASILE, D. L. Introducere în psihologia familiei și psihosexologie*. București: România de Măine, 2007.
29. DUMITRU, A., IACOB, L. Trăirea și reprezentarea nașterii: Perspectivă comparativă. În: *Psihologie socială*, 2006, nr.7, p.108-130.
30. TEȘU, I. *Familia creștină, școală a iubirii și a desăvârșirii*. Iași: Doxologia, 2011.
31. POPESCU, R. *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*. Iași: Polirom, 2009.
32. *Ibidem.*
33. CURELARU, M. *Op. cit.*

Date despre autori:

Ionela-Mariana DARCACI, Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași.

E-mail: ionela.darcaci@gmail.com

Andrei-Lucian MARIAN, Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași.

E-mail: andrei.marian@uaic.ro

Camelia SOPONARU, conferențiar universitar, doctor, Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași.

E-mail: camelia.soponaru@uaic.ro

Prezentat la 17.05.2019